

SKÖTSELPLAN FÖR NATURVÅRDSOMRÅDET TULLGARN I NYKÖPINGS
KOMMUN

Skötselplanen är upprättad av länsstyrelsen i Södermanlands län efter samråd med domänverket och statens naturvårdsverk.

Planen består av två delar, en allmän del som redovisar nuvarande förhållanden samt en plandel som beskriver målsättningar och åtgärder för att uppnå det åsatta ändamålet med förordnandet.

Planens mål skall gälla under överskådlig tid medan åtgärdsförslagen avser den närmaste 10-årsperioden. Där-
efter kan åtgärderna omprövas dock så att det åsatta målet uppnås.

Planen är fastställd genom länsstyrelsens beslut den 18 december 1984.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sid

	Översiktskarta	4
I	ALLMÄN BESKRIVNING	5
1	ADMINISTRATIVA DATA	5
2	FÖRESKRIFTER	6
3	ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN	7
3.1	Naturförhållanden	7
3.2	Kultuhistoriska förhållanden	10
3.3	Markanvändning	12
3.4	Tillgänglighet	17
3.5	Slitage- och störningskänslighet	17
3.6	Anordningar för friluftslivet	17
3.7	Inventeringar	18
3.8	Särskilda förordnanden	18
II	PLANDEL	22
1	DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN	22
1.1	Övergripande mål	22
1.2	Generella riktlinjer och åtgärder	22
1.2.1	Hävd av skogsmarken	22
1.2.2	Hävd av jordbruksmarken	24
1.2.3	Faunavård och jakt	25
1.2.4	Fiske	26
1.2.5	Disposition och skötsel av vattenområdet	26
1.2.6	Disposition och skötsel av byggnader	26
1.2.7	Behandling av skötselområden	27
	Skog 140	27-42
	Skog 141	42-62
2	ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV	63
2.1	Övergripande mål	63
2.2	Riktlinjer och åtgärder	63
2.2.1	Tillgänglighet	63
2.2.2	Friluftsanordningar	63
2.2.3	Renhållning	63
2.2.4	Information	63
2.2.5	Utmärkning av naturreservatets gräns	63

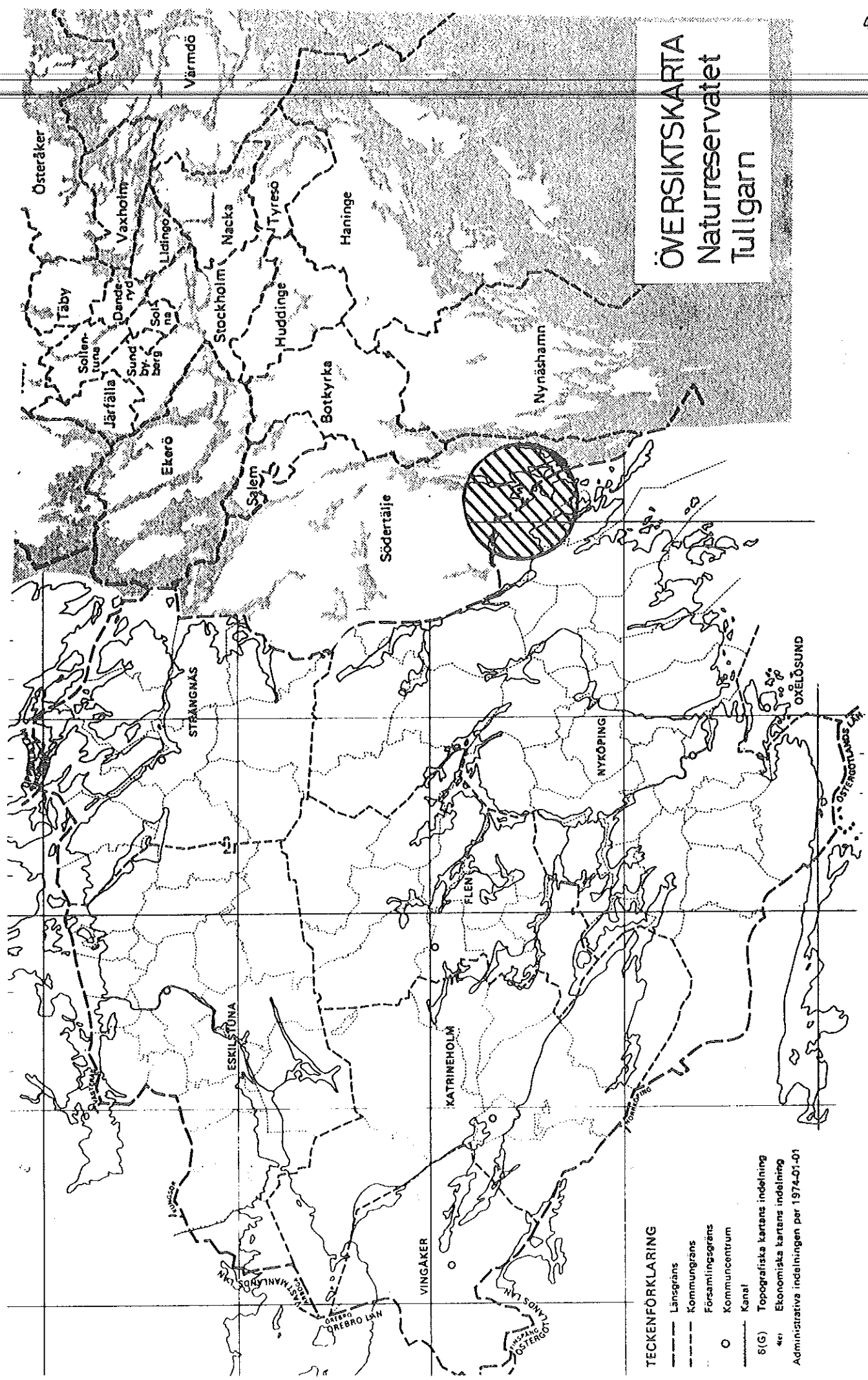
Sid

3	TILLSYN	64
4	DOKUMENTATION AV UTFÖRDA ÅTGÄRDER	64
5	FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN	64
5.1	Finansieringsplan	64
5.2	Ekonomisk plan	

Bilaga

Skötselplanekarta	Bilaga 1
Ekonomisk plan	" 2
Vårdplan för fornborgen på Furholmen (uts. senare)	" 3

ÖVERSIKTSKARTA Naturreservatet Tullgarn

TECKENFÖRKLARING

- Länsgräns
- - - Kommungräns
- - - Församlingsgräns
- Kommuncentrum
- Kanal

5(G) Topografiska kartans indelning
4(1) Ekonomiska kartans indelning
Administrativa indelningen per 1974-01-01

I ALLMÄN BESKRIVNING1 ADMINISTRATIVA DATA

Skyddsform Naturvårdsområde

Objektnummer 04 11 001

Beslutsdatum 1984-12-18

Län Södermanland

Kommun Nyköping

Registerområde Trösa-Vagnhärads socken

Läge Ekonomiska kartan blad nr 098 70, 098 71, 098 80.
Topografiska kartan blad nr 9I Nynäshamn NV.
Reservatet ligger cirka 50 km sydväst om Stockholm i nära anslutning till gamla europaväg 4 och runt Tullgarnsviken.

Area Cirka 1 753 ha. Hela naturvårdsområdet inkl AB län 2 560 ha.

Landarea Cirka 1 398 ha. Hela naturvårdsområdet inkl AB län 2 150 ha.

Arealerna fördelar sig enligt följande:

	<u>AB län</u>	<u>D län</u>	<u>Totalt</u>
Barrskog	390 ha	650 ha	1 040 ha
Lövskog	30 "	12 "	42 "
Blandskog	14 "	40 "	54 "
Naturbetesmark	31 "	50 "	81 "
Aker/kulturbetesmark	214 "	350 "	564 "
Myr	23 "	15 "	38 "
Impediment	45 "	210 "	225 "
Vatten	55 "	412 "	467 "
Övrig mark	5 "	16 "	21 "
Summa	805 "	1 755 "	ca 2 560 "

Fastigheter Delar av kronoegendomen Tullgarn

Markägare

Domänverket

Naturvårdsför-
valtare

Domänverket

Grunden för beslutet samt ändamålet med naturvårdsom-
rådet återfinns i beslut om inrättande av naturvårdsom-
rådet Tullgarn i Södermanlands län.

2

FÖRESKRIFTER

Återfinns i beslut om inrättande av naturvårdsområdet

3 ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN (Omfattar hela Tullgarnområdet)

3.1 Naturförhållanden

Geologi

Tullgarnområdet utmärks av en växling mellan uppodlade lerslätter och kuperade mer eller mindre bergiga skogspartier. De öppna ytorna är dock mestadels väl sammanhållna och större än vad man finner i den av sprickdalar sönderskurna Sörmlandsterrängen. Landet är mestadels lågt, de odlade markerna ligger vanligen bara några meter över havets nivå, i skogsområdena höjer sig bergen till medeltal 50 m. De högsta partierna (söder om Långsjön) når upp till 75-80 m över havsytan. Berggrunden utgörs vanligen av gnejs, men här och där efter kusten förekommer kalksten vilket har stor betydelse för växtlighetens artsammansättning. Berg i dagen är vanligt i skogsområdena. Skogsmarken består annars i regel - fränsett skogsbevuxna torvmarker - av morän, som kan vara mycket grovblockig.

Vegetation

Tullgarnområdet har en varierande natur och uppvisar de flesta naturtyper som kan förekomma i östra Svealand. Området kännetecknas av en rik förekomst av lövträd där speciellt de ädla lövträden utgör ett markant inslag. Nära samband med ädellövförekomsterna har områdets rika flora som uppvisar ett antal växter med för övrigt sydligare utbredning.

Marker av särskilt botaniskt intresse är bl a nedlagda hagmarker, betesmarker, lövskogar, strandängar och kalkpåverkade områden. Olika randzoner mellan skilda biotoper såsom skogsbryn och gärdesbackar, hyser ofta en intressant flora.

I skogsmarkerna exemplifieras de botaniska intressena främst genom skogsbestånd med rik eller sällsynt flora, örtrika barrskogar, "gammelskogar", insprängda lövträdsbestånd och nedlagda numera igenväxande hagmarker med lång kontinuitet i markanvändningen. Arealmässigt små men särskilt skyddsvärda objekt karaktäriseras genom att utgöra växtplats för känsliga och sällsynta arter som t ex murgröna.

Floran i Tullgarnområdet är väl dokumenterad genom den undervisning och forskning som bedrivits i området sedan 1950-talet. Nu pågående florainventering "Södermanlands flora" har täckt skog 139 och 141. Resterande del av kronoparken inom Södermanlands län har under 1982 inventerats av länsstyrelsen i Södermanlands län. (Numrering enligt skogsindelningsplanen från 1976).

Tullgarnområdet ingår i socknarna Hölö och Vagnhärad, men uppgår arealmässigt till endast 19% av de båda socknarnas yta. Artantalet för Tullgarnområdet står dock inte i något naturligt förhållande till artantalet för respektive socken, utan 95% av socknarnas samtliga arter förekommer inom Tullgarn (källa; professor Måns Ryberg, 1981).

Uppgifter om Tullgarnområdets flora kan användas som indikator på områdets naturförhållanden och naturvärden. Ett områdes artantal har ett naturligt samband med tillgången på olika naturtyper. Inom Tullgarnområdet återfinns en mängd naturtyper som t ex lövträd, barrskog, sjöar, myrmarker och strandängar. Till dessa naturmiljöer tillkommer flertalet kulturpåverkade marker såsom hagar och ängar. Det höga artantalet beror ytterligare på den kalkrika berggrunden.

Förutom florans allmänna betydelse som indikator på områdets naturvärden är många delområden av stort botaniskt intresse genom att hysa en rik eller sällsynt flora. Flertalet domänreservat har avsatts med syftet att bevara vissa naturtyper eller för att skydda de floristiska värdena.

Djurliv

Tullgarns mosaik av ett stort antal varierande biotoper uppvisar en rik och differentierad fauna, gällande såväl däggdjur som fåglar och insekter.

Däggdjuren omfattar en fast förekomst av 30 arter, och sedan slutet av 1960-talet har däggdjursarterna berikats med +6. Många rariteter har under årens lopp iakttagits inom området. De senaste åren har nya fakta framkommit främst gällande fladdermöss. I juli 1980 identifierades 7 olika arter, vilket anses vara remarquabelt och återspeglar Tullgarns kvaliteter beträffande faunans diversitet (prof I Ahlén, Uppsala).

Enligt riksdagsbeslut och regeringsproposition 1981 skall det tills vidare få finnas ett mindre antal (50-100) vildsvin i Stockholms län. Länsstyrelsen i Stockholms län har fått i uppdrag att sörja för att stammen inte avsevärt ökas.

Sommaren 1983 beräknades stammen till mellan 150 och 200 djur inom området.

Fågelfaunans rikedom är sedan länge välkänd bland ornitologer. Tullgarn har hög dignitet bland landets fågellokaler, både gällande antalet häckfåglar och sträckande fågel (det senare särskilt gällande Näset). Områdets mångfald av biotoper men även förekomsten av ostörda områden medger ett rikt och varierande fågelliv, även inrymmande ett antal exklusiva arter.

Vattenområdet utanför kronoparken hör tillsammans med strandängarna och småskären till de intressantare i Stockholms län, sett från sjöfågelsynpunkt. Strandängarna vid Näset är en av de få i länet för rastande vadare, och Näset Fridö-området är en betydelsefull rast- och vilolokal för skräntärnor. Skären väster om Fridö utpekats som särskilt intressant för häckande sjöfågel. Häggnäsviken har 1974 utpekats som länets förnämsta sjöfågelveik, av nationell betydelse för en del rastande och övervintrande änder samt grågås. Skogs- och bergmarkerna runt Tullgarnsviken och Mörköfjärden hyser förekomster av hotade fågelarter. Arterna kräver ostörda miljöer och gynnas av det rika sjöfågellivet i fjärdarna.

Ädellövområden medger förutsättningar för sällsyntare arter. Särskilt märks ädellövsskogarna på Näset och NV om Västerviken, som hör till de sällsyntare biotoperna och hyser några av de exklusivare arterna såsom stenkäck och mindre hackspett.

I likhet med florainventeringen har Tullgarn inventerats beträffande fågelfaunan. Under arbetet med Svensk fågelatlas har skog 139 och 141 genomgått (provrutorna 9 I 7 a och 9 I 8 a).

Sammanställningarna för insekter innehåller endast ett urval av undersökta insektsordningar samt över funna arter. Iakttagelserna indikerar dock förekomst av många särskilt värmekrävande arter, och många arter har i Tullgarnområdet sin nordliga utpost. Många exklusiva och sällsynta arter har påträffats inom området, vilket indikerar att det säkerligen finns fler intressanta arter inom Tullgarnområdet. Många exklusiva och värmekrävande arter är allmänt gynnade av solexponerade lågen, vägkanter samt betesmarker, ängar, backar eller andra kulturmarker.

Landskapsbild

Tullgarnområdet har en tilltalande landskapsbild, till stor del beroende på den varierande naturen samt växlingen mellan skog och öppen mark. Förutom de naturliga förutsättningarna som skapat det småbrutna sörmländska landskapet har inom Tullgarnområdet kulturfaktorerna stor betydelse för landskapsbilden genom att stora arealer hagmarker och ängar hävdats och därigenom hindrats från igenväxning.

Markanvändningen med bl a kreatursbesättningar på gårdarna har utformat kulturlandskapet och därmed även präglat landskapsbilden inom hela Tullgarnområdet.

Inom området ryms skog, sjöar, hävdade jordbruks- och betesmarker men Tullgarn har dessutom en lång kuststräcka med små öar och skär. Området hyser även slottspark och -miljö kring Tullgarns slott och värds-hus.

Tullgarnsskogarna har ett rikt förgrenat vägnät, som delvis är av hög ålder och har kulturhistoriskt intresse. Natur och landskapsbild kan längs dessa vägar vara särskilt känslig.

3.2 Kulturhistoriska förhållanden (av prof Måns Ryberg)

Tullgarnområdet är en mycket gammal kulturbygd. Inom områdets centrala delar är dock fornlämningar sparsamma (gravar eller rester av sådana finns dock vid Bellevue mitt emot Tullgarns allé - järnålder, vikingatid). Där- emot är områdets västra delar (Södermanlands län) mycket rika på fornminnen, främst gravar och gravfält, t ex vid Nora-Spårtorp-Kumla samt vid Trösla-Libbe- tomta.

Fornborgar har påträffats ovanför Stegelbrink sydväst om Sörsjön, på berget väster om Stäk (Stockholms län) och på Furholmshalvön (Södermanlands län).

Man kan förutsätta att en väl etablerad bebyggelse fanns före medeltidens början, vilket flera gårdsnamn tyder på (Hallsta, Kumla, Nora).

Tullgarn finns säker belagt från 1300-talets slut då det tillhörde medlemmar av Bondeätten. En by om tre gårdar skall ha gett upphov till sätesgården. Den äldsta, säkert kända huvudbyggnaden uppfördes under 1580- och 90 talen av greve Karl Sture. Den är avbildad av Erik Dahlberg i Suecia antiqua et hodierna. Efter Sturarna ägdes Tullgarn av flera olika adelssläkter men gick hela tiden i arv. Vid 1700-talets början innehades godset av släkten De la Gardie. Märkligt nog brändes aldrig Tullgarn av de ryska trupperna 1719 men det oaktat lät greve Magnus Julius De la Gardie riva eller från grunden bygga om det gamla renässensslottet och uppförde den byggnad som vi kan se än i dag efter ritningar av den franske arkitekten J Destain. (Omkring 1800 ändrades taket och byggdes flyglarna på med en våning.) 1772 måste den siste private ägaren, Ulrik Gustaf De la Gardie, sälja egendomen. Efter beslut av riksdagen förvärvades den samma år av staten i syfte att tjäna som kungligt lustslott, vilket ännu är fallet. Förste innehavaren blev Gustav III:s bror hertig Fredrik Adolf. Sedan disponerades Tullgarn av hans syster Sofia Albertina samt därefter av Oskar I och drottning Josefina, Gustav V och drottning Victoria, och nu av kung Carl XVI Gustaf.

Under 1400- och 1500-talen fanns åtminstone tre byar till Tullgarn som underlydande hemman (i nuvarande Stockholms län). Två av dessa byar, ursprungligen med två bönder i vardera, finns ännu delvis kvar fast inte som självständiga jordbruk, Tullbotorp och Häggenäs. Den tredje gården, Kårtorp, försvann redan under 1800-talet. På Erik Agners lantmäterikarta av 1685 återfinns flertalet gårdar och torp som funnits fram till vår tid eller som ännu existerar. Några torpställen tillkom under 1700-talet och ett par boställen utan eller med mycket lite jord under 1800-talet (jfr karta av G Wahlström 1773). I dag finns i Stockholms län (skog 139) endast ett fungerande jordbruk kvar utom kungsgården (Malmen). Övriga kvarvarande boningshus fungerar med något undantag som fritidsboställen.

För Tullgarns försörjning fordrades långt fram under 1800-talet stora slättermarker även på längre håll från huvudgården. Viktigast var Långkärren i skogen mellan europaväg 4 och Pålundet, Näset-halvön och Eriksö ängar. Dessa lades igen till skogsmark eller inhägnades till beteshagar efter vallodlingens genombrott.

I Vagnhärads socken (skog 140 och 141) var länge Nora fastare knutet till Tullgarn än de övriga gårdarna (byarna) Hallsta, Trösla och Kumla.

Domänstyrelsen fick redan 1877 ansvaret för Tullgarns skogar. Efterhand utsträcktes dess förvaltning även till jordbruksegendomarna. År 1938 överlämnades kungsgården med tillhörande småställen (Stockholms län) och Nora (Södermanlands län) av hovstaten. Därefter utgörs slottsförvaltningens område av slottet med park, trädgård och den s k Djurgården (under 1600- och 1700-talen en hjortpark) samt Bellevue m m där Tullgarns allé korsar gamla europaväg 4.

Tullgarns ägostrukturering kännetecknas sedan medeltidens slut sålunda av några "byar" med vanligen endast två mantalsatta gårdar samt ett antal torp, senare små arrendejordbruk, grupperade kring gårdarna. "Byarna" förvandlades till ensamgårdar. Skiftena hade därför mycket små påföljder för Tullgarns stora ägomönster. Huvuddragen av det gamla odlingslandskapet bevarades därför i stor utsträckning ända fram till 1950-talet, då alla arrendegårdar i Stockholms län, med undantag för Malmen, lades under huvudgården. Detta hade inverkan på naturförhållandena särskilt med avseende på den icke plöjda jordbruksmarken.

Under senare årtionden har i synnerhet två åtgärder påverkat äldre tiders landskapsmönster. Den första är omvandlingen till ett storskaligt jordbruk med stora sammanhängande åkerytor utan öppna diken eller andra avgränsningar, den andra att flertalet naturbeten på

fastmark tillhörande f d arrendegårdar förts över till produktiv skogsmark.

"Utvecklingen" är i dessa avseenden typiska för det syd- och mellansvenska jordbrukslandskapet. Vad som tills vidare hindrar eller bromsar denna likriktning av markerna till enbart "produktionsområde åker" och "produktionsområde skog" är de omväxlande och för många olika vegetationstyper gynnsamma naturförhållanden. Mycket viktigt är därför att de ännu förekommande naturbetena på kungsgårdens, Noras och Hallstas marker bibehålls i möjlig omfattning.

3.3 Markanvändning

Jordbruk

Inom Tullgarnområdet finns ett tiotal jordbruksarrenden med följande fördelning.

<u>Stockholms län</u>	<u>åker</u>	<u>bete</u>	<u>övr</u>	<u>tomt</u>	<u>S:a ha</u>	<u>tid</u>
Tullgarns kungsgård inkl Skytte- torp	302	82	10	0,8	395	75-85
Malmen	9	2			11	78-85
Påläng						80-85
<u>Södermanlands län</u>	<u>åker</u>	<u>bete</u>	<u>övr</u>	<u>tomt</u>	<u>S:a ha</u>	<u>tid</u>
Hallsta/Trösla/ Fjärdsvall	109	9	17		135	75-85
Nora (betesmark Hagdala i Stock- holms län)	93	18	14		125	75-85
Kumla	56	10	5		71	80-90
Furholmen	17	5	1		23	80-90
Spårtorp/Lilltorp	26	4	6		36	82-92

(Uppgifterna enligt domänverkets nyttjanderättsförvaltning, Solna september 1981).

I arrendekontrakten anges även de inskränkningar i nyttjanderätten som föreligger, bl a följande: "Med anledning av att Tullgarnområdet kan komma att avsättas som naturreservat är arrendatorn skyldig att iakttaga de föreskrifter för arrendeområdena, som kan komma att

utfärdas av naturvårdshänsyn. Förbud mot användande av handelsgödsel inom vissa partier av hagmarksbetena kan komma att utfärdas. I de fall dessa föreskrifter kan medföra inskränkningar för jordbruksverksamheten skall överläggningar upptagas mellan arrendatorn och domänverket om jämkning av arrendeavgälden härför. Arrendatorn äger ej rätt att använda herbicider inom hagmarksbetena och utmed sådana vägar, som begagnas av allmänheten."

De största gårdarna (kungsgården, Nora och Hallsta) utmärks av rationell jordbruksdrift och hade tidigare stor kreatursbesättning med både mjölk- och köttdjur. Stora arealer strandängar och andra hagmarker har betats av främst rekryteringsdjur. Under 1980 såldes dock kungsgårdens egen kreatursbesättning.

Åkerbruket är intensivt i området, och en upphörande kreatursdrift påverkar ytterligare markanvändningen mot ett allt intensivare och ensidigare utnyttjande av jordbruksmarkerna. Betesmarkerna växer igen eller odlas upp till åker samtidigt som åkerbruket ger en mer ensidig växtodling, vilket bl a innebär utökad användning av konstgödsel och bekämpningsmedel.

Det redan idag intensiva jordbruket har sannolikt medfört övergödningsproblem för en del av Tullgarnområdets vattenområden. Norasjön samt vikarna vid Östersjökusten (Västerviken, Hägnäsviken och Rävslaviken) är starkt eutrofierade. Norasjön är troligen "döende" på grund av syrebrist.

Strandängarna har slagits eller betats under lång tid och därigenom hyst en intressant flora, vilken delvis slagits ut av ogräsväxtlighet. Norasjöns strandängar omfattas av domänreservatet Öo 105.

Kungsgården

Betesdriften på Tullgarn är av stor betydelse för områdets naturvärden samt för dess flora, fauna och landskapsbild. Dessutom är det av stort intresse från vetenskaplig men även friluftslivssynpunkt att kontinuiteten i markanvändningen inte bryts.

Enligt arrendekontraktet för Kungsgården är följande hagmarker avsedda för betesändamål.

areal ha

Långkärrsäng	3,75
Åtorp	0,6
Ö Häggenäs	0,75

Pålsundet	23
Skyttorp	19
Ö Norasjön	13,5
Öo 68 inkl strandäng	22,5
Häggnäsviken	33
Näset	<u>37</u>
	153,1

Till Kungsgården hörande marker avsedda för betesändamål täcker således enligt arrendekontraktet (1975) drygt 150 ha.

Skogsbruk

Tullgarnområdet omfattar tre skogsskiften, enligt den senaste indelningsplanen numrerade skog nr 139, 140 och 141.

<u>skog</u>	<u>län</u>	<u>kommun</u>	<u>socken</u>
139	AB	Södertälje	Hölö
140	D	Nyköping	Trosa-Vagnhärad
141	D	Nyköping	Trosa-Vagnhärad

Skogsmarkerna sköts i huvudsak enligt normala skogsbruksprinciper och med iakttagande av de naturvårdshänsyn som föreskrivs i 21 § SVL.

Eftersom ett antal skogsbestånd hyser stora värden från främst botanisk, zoologisk eller friluftslivssynpunkt har även mer långtgående hänsyn tagits vid skogsskötseln.

Domänverket har som markägare och förvaltare visat stor hänsyn till naturvårdsintressena inom kronoparken genom att vissa skogsbestånd och andra områden undantagits från strikt ekonomisk skogsbruk. Detta gäller de 15 domänreservaten men även andra bestånd där modifieringar och specialanvisningar för skogsskötseln införts vid de senaste skogsindelingsplanerna 1967 och 1976.

1967 avsattes en del bestånd med beteckningarna GR ("grönområde") respektive RS (restriktivt skogsbruk).

I den senaste skogsindelingsplanen (1976) har i stället skötseltyp angetts för bestånden. De skötseltyper som är av särskilt intresse från naturvårdssynpunkt anges med beteckningarna -1, -3 och -4 med följande innebörd:

- 1 tillfälliga avverkningsrestriktioner (ex överhållning, kapp efter sjö, miljövårdsställning över kultur)

- 3 mark med särskild hänsyn till naturvård och fritid, modifierad avverkning
- 4 mark med särskild hänsyn till naturvård och fritid. Ej avverkningsbar. Avverkning endast i rent naturvårdande syfte.

Utöver skötseltypanvisningarna finns vissa interna skötselplaner, som grundats på informella överenskommelser mellan företrädare för domänverket och naturvårdssektorn. Bestånd som ej åsatts någon skötseltypbeteckning eller annan beteckning sköts enligt gängse skogsskötselprinciper.

Jakt

Jakträtten tillkommer Hans Majestät Konungen. Jakt bedrivs efter älg, rådjur, vildsvin, räv och hare samt efter sjöfågel.

Fiske

Fisket disponeras av Tullgarns slottsförvaltning samt i huvudsak i enlighet med kartan på sid 20.

Forskning, undervisning

Stockholms universitet har bedrivit undervisning och forskning i Tullgarnsområdet i drygt 30 års tid. Sedan 1950 har universitetets fältkurser i floristik och senare även i zoologi och ekologi delvis varit förlagda till Trosatrakten. Tullgarnsområdet har då alltid varit ett betydelsefullt utflyktsmål. Numera disponerar universitetet fältstationen Tullbotorp-Häggenäs som kurslokaler och förläggning, vilket ytterligare utökat nyttjandefrekvensen av området för undervisning och forskning.

Hela Tullgarnsområdet är mycket lämpat för undervisningsändamål beroende på dels den rika och omväxlande naturen som medger ett stort antal varierande studieobjekt och -områden, dels på kontinuiteten i markanvändningen i Tullgarnsområdet. Avsättandet av de 13 domänreservaten 1958 grundades på en anhållan från universitetet. I beslutet för reservaten anges att de får utnyttjas som undervisningsobjekt. Domänverket som markägare och förvaltare har ytterligare visat en välvillig inställning till universitetets behov genom modifieringar i skogsbruksplaner och andra hänsynstaganden till t ex tidigare markanvändning.

Domänreservaten utgör flitigt utnyttjade studie- och forskningsobjekt genom att de representerar ett flertal varierande naturtyper eller genom att uppvisa en rik flora.

Domänreservatet Öo 93, Näset, har dock en särställning bland reservaten. Näset har ett mycket stort vetenskapligt värde genom att främst strandängarna men även beteshagarna och lövskogen intensivt utnyttjas för olika studier och forskningsuppgifter.

Tullgarnområdet med Näset utnyttjas framför allt för forskning av Botaniska institutionen vid Stockholms universitet, men även av Naturgeografiska institutionen under de senaste åren. Området används för undervisning främst i ämnena floristik, faunistik, ekologi och miljövård. De senaste åren har även institutionen för kulturteknik vid Kungliga Tekniska Högskolan, bedrivit forskning på Näset. Dessutom har många forskningsuppgifter utförts inom området.

3.4 Tillgänglighet

Tullgarnområdet nås med bil från gamla europaväg 4. Inom området finns ett flertal mindre vägar vilka hålls öppna för allmänheten. I anslutning till dessa finns ett antal mindre parkeringsplatser iordninggjorda.

3.5 Slitage- och störningskänslighet

Tullgarnområdet är i sin helhet inte särskilt slitage- eller störningskänsligt. Vissa delar, särskilt inom Näset och Kasberget är dock störningskänsliga med hänsyn till fågellivet. Informationsskyltar och övriga anordningar för friluftslivet skall därför inte utpeka dessa delar som intressanta för friluftslivet.

3.6 Anordningar för friluftslivet

Tullgarnområdet är välbesökt av allmänheten. De populäraste utflyktsmålen är glottsområdet och Näsethalyön. Skogarna är attraktiva för det rörliga friluftslivet, i synnerhet om hösten för svamp- och bärplockning.

Näsethalyön utnyttjas flitigt av allmänheten som utflyktsmål, men är dessutom en välkänd lokal för t ex ornitologer och botanister som utnyttjar områdets rika flora och fauna för friluftsstudier. (Dessutom utökas besöksfrekvensen av alla de kurser, studenter och forskare som gästar Näset.)

Slottsområdet med Tullgarns värdshus tilldrar sig mängden besökare på sommarhalvåret.

Stora Fjärdsvall i Tullgarnområdets södra del hyser en kommunal badplats (Nyköpings kommun).

Båtlivet i fjärdarna är livligt, med småbåtshamnar bl a söder Furholmshalvön.

3.7 Inventeringar

Tullgarnområdet är ett av de mest undersökta områdena i Stockholms län. Stockholms universitet har sedan 1950-talet bedrivit forskning och undervisning i området. 1981 utfördes en särskild utredning om skyddsbehovet av Tullgarnområdet. Utredningen har gjorts av Aili Käärik vid länsstyrelsen i Stockholms län med medel från statens naturvårdsverk.

En botanisk och ornitologisk inventering av den del av Tullgarns kronopark som ligger i Södermanlands län har utförts av länsstyrelsens i Södermanlands län naturvårdsenhet 1982.

3.8 Särskilda förordnanden

Domänreservat

Inom kronoparken finns nedanstående 15 domänreservat, som sammanlagt omfattar drygt 108 ha land.

<u>Beteckning</u>	<u>län</u>	<u>areal ha</u>	<u>beskrivning</u>
Öo 67	AB	4	Ädellövskog
" 68	D	4	Ädellövskog, betad
" 93	AB	47,6	Näset; ädellövskog, strandängar, hagmark
" 94	AB	11,5	Ön Fridö (jämte Fridö kalv) delvis granskogsklädd kalkholme med stora torrängar
" 95	AB	6,3	Alkärr Ö om Häggenäs
" 96	AB	14,3	Atorpsmosse; högmosse med laggkärr
" 97	AB	2,0	Mosse, del av Väsmossen
" 98	AB	3,2	Rikkärr
" 99	AB	2,0	Hummelgårdskärret, övergångskärr, sumpskog
" 100	AB	1,9	Källmyr V om Nykrogen; över- silad f d betesmark
" 101	AB	0,04	Strandparti med källa vid Sörsjöns sydspets
" 102	D	1,3	Ön Skorvan, kalkstensholme med rik flora
" 103	D	4,2	Algrankärr vid Dyvik

<u>Beteckning</u>	<u>län</u>	<u>areal ha</u>	<u>beskrivning</u>
Öo 104	D	3,2	S och Ö stranden av Furholmsudde
" 105	AB	3,0	Strandäng vid Norasjön

Domänreservatet Öo 67 och 68 avsattes redan 1953, enligt beslut av Kungliga domänstyrelsen. I beslutet anges att "syftet med fredningen är i huvudsak att skydda grova ekar och lindar, växande inom två områden som är dominerande i landskapsbilden."

Områdena skall tills vidare bevaras och skyddas mot vissa åtgärder. Öo 68 ska betas för att få en jämförelse av vegetationen på en betad och obetad hage.

De resterande 13 domänreservaten avsattes 1958, efter en anhållan från Institutet för morfologisk botanik vid Stockholms Högskola. Syftet med fredningen av reservaten är att "skydda landskapsbilden och genom särskilda skötselåtgärder söka bevara den för områdena karaktäristiska vegetationen och floran". Förutom de speciella skötselanvisningarna som lämnas för en del av reservaten anges att reviret skall vidta erforderliga åtgärder för bevarande eller vidareutveckling av vegetationen inom områdena. I beslutet anges vidare att botanisk expertis ska biträda reviret med skötselanvisningar och att reservaten får utnyttjas av universitetet som undervisningsobjekt.

Under 1970-talet har landskapsvårdande röjningar och andra skötselåtgärder utförts inom domänreservaten Öo 67, 68, 93, 98, 99, 100 103 samt inom skötselområdena 12, 14, 15, 20, 38, 55, 58 och 66 i skog 139, 20 i skog 140, 6 och 23 i skog 141.

Domänverket har för avsikt att upphäva domänreservaten inom naturreservatet Tullgarn sedan detta starkare skydd trätt i kraft. Inom naturvårdsområdet kommer dock domänreservaten att vara kvar.

Förordnande till skydd för landskapsbilden

Den del av Tullgarnområdet som ligger öster om gamla europaväg 4 omfattas av förordnande till skydd för landskapsbilden enligt 19 § NVL i dess tidigare lydelse. Beslutet har fattats före lagändringen 1975 av länsstyrelsen i Södermanlands län.

Förordnandet från 1968 omfattar kuststräckan från Sjösafjärden i söder (D län) till dåvarande länsgränsen i norr vid Norra Mörkö. Efter justering av länsgränsen söderut ligger numera betydande arealer av landskaps-

bildsskyddsområdet inom AB län. Berörda kommuner är i dag Nyköping i D län och Södertälje i AB län.

I förordnandet anges att det utan länsstyrelsens tillstånd är förbjudet att

- uppföra nybyggnad
- anordna upplag
- driva husbehovstäkt av sten, grus, sand eller lera
- utföra schaktning, fyllning, sprängning eller annan liknande åtgärd.

Förordnandet gäller dock ej bebyggelse inom område som ingår i fastställd stadsplan eller byggnadsplan, företag vars tillåtlighet skall prövas enligt vattenlagen, eller nybyggnad eller upplag som erfordras för jordbrukets eller skogsskötselns behov.

II PLANDEL

1 DIPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN

1.1 Övergripande mål

Det övergripande målet med naturvårdsområdets skötsel skall vara producerande jord- och skogsbruk med preciserade naturvårdshänsyn. I möjlig omfattning skall betesdrift med i huvudsak nötkreatur inom de tidigare betade markerna vidmakthållas. Lövskogspartierna skall skötas så att dessa bevaras och utvecklas varvid de ädla lövträden skall gynnas. Vissa mindre delar inom området skall inte vårdas utan lämnas utan åtgärd. Skötseln av naturvårdsområdet skall inte hindra pågående forskning och undervisning inom området. Några anläggningar för friluftslivet skall inte iordningställas utöver stigmarkeringar, mindre parkeringsplatser och sanitära anordningar.

1.2 Generella riktlinjer och åtgärder

1.2.1 Hävd av skogsmarken

Mål: Inom området skall virkesproducerande skogsbruk bedrivs. Därvid skall naturvårdens och friluftslivets intressen beaktas enligt nedan angivna riktlinjer.

Riktlinjer och åtgärder: Hyggesstorleken begränsas till vad de biologiska och drivningsekonomiska förutsättningarna medger. Småskalighet eftersträvas.

Energiskogsodling skall inte förekomma.

Hyggesgränserna anpassas till terrängens formationer och omgivande bestånds sammansättning och skiftningar i markslag. Oregelbundna hyggesformer och stormfasta hyggeskanter eftersträvas.

Hällmarks- och våtmarksimpediment samt småbestånd av litet ekonomiskt värde men av betydelse för fauna och flora undantas normalt från egentliga skogsbruksåtgärder. Eventuella åtgärder får normalt ej försämra biotopen. Enstaka värdefulla grova träd får tillvaratas i samband med avverkningar i angränsande bestånd.

På skuggiga bergväggar är kryptogamfloran (mossor och lavar) ofta väl utvecklad och av stort intresse. Skuggande vegetation i form av träd och buskar skall lämnas närmast de värdefullaste lokalerna för att förhindra uttorkning av desamma.

Speciellt värdefulla fauna- och floralokaler får inte övergå med åtgärder som minskar deras värde. Detta kan för mindre områden innebära att de undantas från alla åtgärder.

Lövträd, i synnerhet ädla lövträd, efter vägarna bör lämnas i lämplig omfattning vid slutavverkning.

Undervegetation och buskage av betydelse som viltskydd samt träd och buskar - levande och döda - av betydelse för faunans tillgång till föda och yngelmöjligheter skall i möjligaste mån sparas.

För djurlivet och landskapsbilden värdefull kantvegetation mot sjöar, våtmarker, andra vattensamlingar, odlad mark och bebyggelse behandlas med särskild eftertanke.

Estetiskt tilltalande buskbryn skall därför i lämpliga lägen sparas eller byggas upp mot öppen mark. Därvid ska jordbrukets intressezon beaktas.

Estetiskt tilltalande eller som boträd värdefulla träd sparas - enstaka eller i grupp - i för ändamålet lämpliga lägen. Detsamma gäller träd med intressant epifytflora (mossor och lavar). Sparade träd skall kunna tillåtas växa in i kommande bestånd. Artvariation eftersträvas.

Övergivna trädgårdar, mark kring nedlagda torpställen andra smärre kulturmarker och marker av hagmarkskaraktär intill bebyggelse, samt fornminnesområden undantas i regel från egentliga skogsbruksåtgärder.

Där biologiska och ekonomiska förutsättningar finns skall självföryngring genom fröträd utnyttjas.

Vid plantering och sådd skall där så är lämpligt både tall och gran utnyttjas inom samma föryngringsyta. Främmande trädslag skall inte användas.

Lövinblandning av storleksordning 10% skall eftersträvas fram till beståndets medelålder. Avser för ståndorten och det blivande beståndet lämpligt trädslag.

Stubbrytning för vedleverans får inte förekomma.

Stigar och frekventerade rastplatser undantas från skogsodling.

Stigar och rastplatser, kallkällor, viktiga diken och vattendrag samt frekventerade stränder och strandpartier rensas från röjnings- och avverkningsavfall.

Nydikning av skogsmark får inte utföras med undantag av skyddsdikningar i samband med avverkningar och beståndsanläggningar. Underhåll av befintliga diken får äga rum. Inom partier med stora naturvärden eller där sådan mark berörs av dikning i närheten skall stor hänsyn tas till detta förhållande och dikena tillåtas växa igen om inte skogsbestånd tar avsevärd skada.

Vid utkörning av virke undviks i möjligaste mån frekventerade stigar och rastplatser. Eventuella skador av den omfattning att de försvårar framkomligheten eller vistelsen lagas. Djup spårbildning på andra platser som i stor omfattning utnyttjas av allmänheten återfylls i lämplig omfattning.

I lag och förordning föreskrivna skogshygieniska åtgärder skall utföras.

1.2.2 Hävd av jordbruksmarken

Mål: Inom området skall normalt jordbruk bedrivas. Därvid skall naturvårdens och friluftslivets intressen beaktas.

Det är ett önskemål från naturvårdens sida att betesdriften på egendomarna upprätthålles.

Riktlinjer och åtgärder: Kantzonen mellan åkermark och skogsmark får röjas manuellt, högst 3 meter från backdiket i norrlägen och högst 6 meter från backdiket i söderlägen. Inom denna zon skall dock alltid särskilt för floran, faunan och landskapsbilden värdefulla träd och buskar sparas. Även föryngring av enstaka solitära träd skall beaktas inom denna zon.

Befintliga naturbeten bibehålls. Andra redan nedlagda betesmarker återställs om möjligt. Naturbeten och strandängar får inte gödslas. Betesdrift skall till största delen ske med nötkreatur. Antalet djur för varje delområde bestäms så, att betestrycket inte blir för stort så att floran påverkas negativt. Betesmarkerna inhägnas i erforderliga fällor. Genomgångar anordnas för friluftslivet. Erforderliga stängsel sätts upp utan kostnad för markägaren. Markägaren svarar för stängselunderhåll samt för att de erforderliga röjningar inom betesmarkerna görs under förutsättning att bete upprätthålls inom betesmarkerna. Kan bete inte upprätthållas enligt intentionerna i skötselplanen skall samråd om detta ske med länsstyrelsen.

Akerholmar bevaras och får inte användas till upplag för skräp, handelsgödsel, virke etc. Akerholmar får inte planteras med barrträd. Solitära lövträd och ett buskskikt skall bevaras.

Vid gödsling och besprutning skall aktsamhet iakttas beträffande åkerholmar och angränsande marker.

Vägranter slås mekaniskt.

1.2.3 Faunavård och jakt

Beskrivning

Tullgarnområdet kännetecknas av synnerligen viltrika marker, med älg, kronhjort, rådjur, hare, grävling, räv och vildsvin. I skogsområdena finns fiskgjuse, duvhök, kattuggla, hornuggla m fl fågelarter. I lövskogspartierna finns även tillgång på ovanliga småfågelarter såsom gulsångare, rosenfink m fl. Strandängarna utgör viktiga rast- och häckplatser för vadare. Vattenområdet är viktig rastplats för änder, gäss m fl.

Mål

Skötseln av marken skall ske så att olika faunabiotober bevaras. Härvid skall åtgärderna även beakta områdets floristiska värden. Detta innebär att

- ädellövskog bevaras och vårdas
- strandängar bevaras och vårdas
- barrskog finns i alla åldersklasser
- friluftslivet styrs till från faunan mindre känsliga områden.

Jakt

Jakt kan bedrivas enligt gällande lagstiftning. Jakten disponeras av Hans Majestät Konungen.

Faunavård

Följande allmänna principer skall gälla beträffande faunavården

- boträd och för respektive arter särskilt värdefull vegetation skall sparas i lämplig omfattning
- i första hand utnyttjas impediment och gränzoner till dessa, för att tillskapa lämpliga biotoper.

Åtgärder som gynnar faunan åstadkommes bl a genom att man

- regelbundet sparar bärande träd och buskar

- befrämjar ändamålsenlig art- och åldersblandning av träd och buskar
- skapar växling mellan tätare och öppnare partier
- gynnar täta buskskikt på vissa ställen
- sparar torra träd lämpliga som boträd
- sparar enstaka vidkroniga tallar som presumtiva boträd
- försöker se till att gamla och mogna träd av alla sorter finns representerade.

Omgivningarna runt bo tillhörande hotade djurarter skall undantas från skogliga eller andra åtgärder som kan störa en häckning eller negativt förändra biotopen. Omfattningen av lämpliga störnings- och skyddszoner framgår av skogsvårdslagen.

Skulle havsörn eller berguv etablera sig inom området skall skogsbruksåtgärderna inom berörda områden omprövas.

1.2.4 Fiske

Fisket bedrivs i huvudsak enligt nuvarande former. Se under punkt 3.3 sid .

1.2.5 Disposition och skötsel av vattenområdet

Några nya anläggningar skall inte tillkomma i vattenområdet eller längs stränderna utan länsstyrelsens hörande. Vasstäkter bör normalt inte förekomma. Strändernas nuvarande karaktär skall bibehållas och får inte ändras genom exempelvis invallning, muddring etc. Strandängarna skall skötas genom betesdrift i möjlig omfattning.

1.2.6 Disposition och skötsel av byggnader

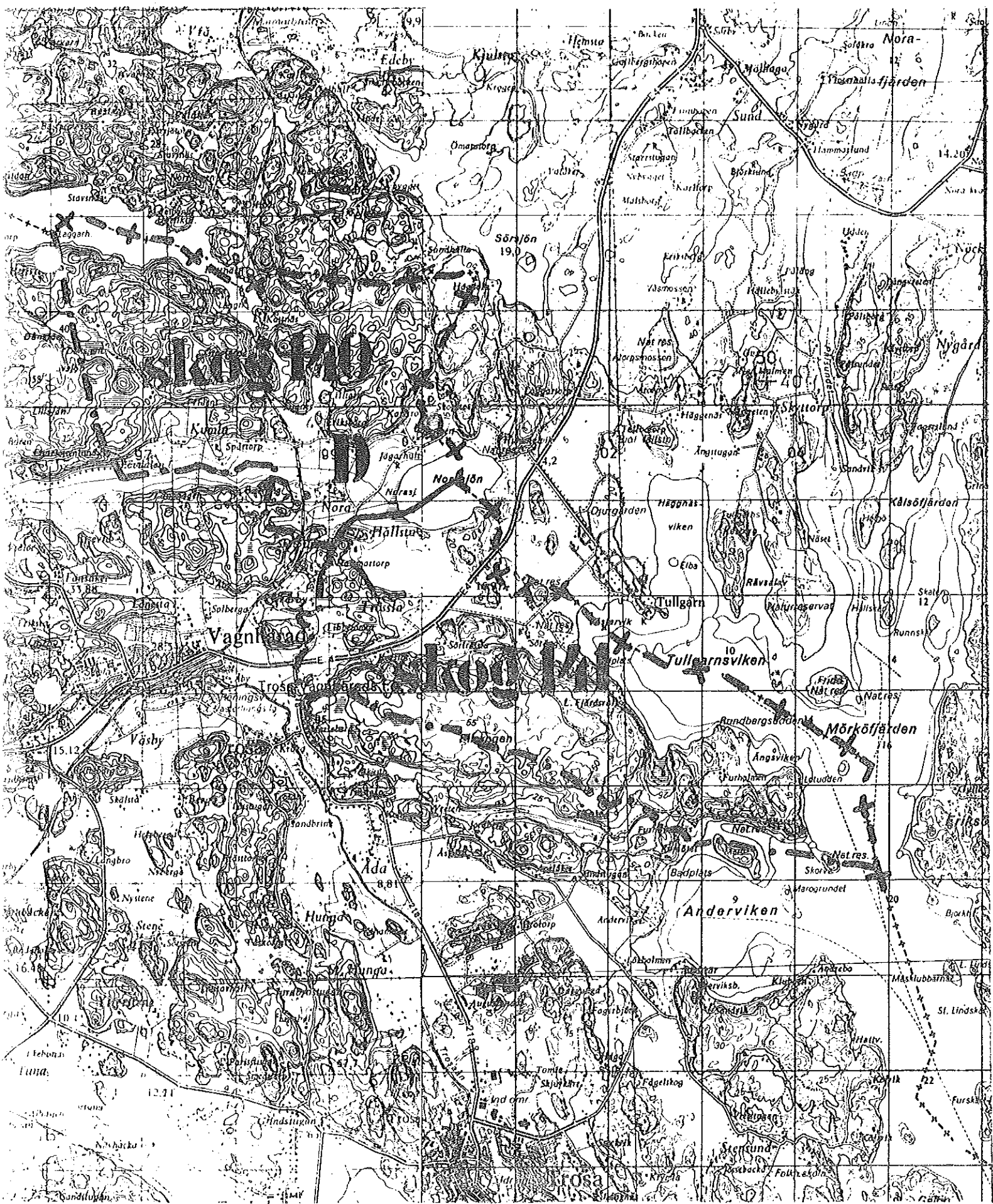
De byggnader som finns inom naturvårdsområdet disponeras enligt särskilda avtal med domänverket. Avtal om disposition finns hos domänverkets nyttjanderättsförvaltning i Solna.

1.2.7 Behandling av skötselområden

Naturvårdsområdet har indelats i skötselområden. För varje skötselområde har angetts nummer (följer domänverkets avdelningsnummer för skog 140 och 141, avseende skogsmark, enligt 1976 års skogsindelning), area, beskrivning, mål med skötseln samt åtgärdsförslag. Skogskiftens gränser framgår av kartan på sid 26 .

SKOGSSKIFTESKARTA

SKOG 140

Skötselområde 1 (Långsjön)Skötselområde 2 (3 ha)

Beskrivning: Nordvänd delvis brant moränsluttning bevuxen med cirka 130 årig granskog med inslag av tall, björk och klibbal. Vegetationen är av frisk ristyp med inslag av lågörter. Beståndet har nått naturskogsstadium med rikt inslag av torrakor och vindfällen. Fiskgjuse häckar inom området.

Mål: Överårig barrblandskog

Åtgärd: Ingen

Skötselområde 3 (20 ha)

Beskrivning: Ungskog av tall med inslag av björk. I området finns hållmarker och ett antal mindre kärr. I anslutning till kärren förekommer orrspel.

Mål: Tallskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 3-1 (1 ha)

Beskrivning: Trång bäckdal mot Långsjön, i norr med björkdominerad cirka 50-årig lövskog, i övrigt omgiven av granplanteringar.

Mål: Lövskog i den nedre delen, i övrigt barrskog.

Åtgärd: Lövskogsbruk i det lövdominerade partiet. I övrigt skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 4 (33 ha)

Beskrivning: Cirka 20-årig ungskog av gran och tall.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 5 (21 ha)

Beskrivning: Kalhygge med frötallar.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 6 (3 ha)

Beskrivning: Cirka 30-årig ungskog av tall och gran med insprängda björkar.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Partiet väster om vägen, närmast Dånsjön, lämnas utan åtgärd, övriga delar skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 7 (4 ha)

Beskrivning: Mellan Dånsjön och Dånsjömosse finns ett bestånd av 120-årig tallskog. Närmast stranden uppträder en del vindfällen. Enstaka äldre lövträd - främst björk och asp - utgör naturliga boplatser för hålbbyggande fåglar.

Mål: Överårig barrskog med insprängda lövträd.

Åtgärd: Ingen

Skötselområde 7-1 Dånsjön

Skötselområde 8 (8 ha)

Beskrivning: Dikad torvmark (Dånsjö mossen), bevuxen med tall och ung björk samt pors. Botanisk intressant område med kalkpåverkad vegetation, bl a orkideér, sällsynta starrarter och brunmossor.

Mål: Rikkärr med omväxlande öppna och slutna partier.

Åtgärd: Rövning av yngre tall och björk samt slätter av pors i tidigare öppna kärrpartier samt längs dikena. Huvuddiket som avvattnar mossen läggs igen i sin västra del. All äldre skog på mossen lämnas utan åtgärd.

Skötselområde 9 (10 ha)

Beskrivning: Ungskog av tall och gran.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 10 (4 ha)

Beskrivning: 15-årig ungskog av företrädesvis tall.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 11 (14 ha)

Beskrivning: Ungskog av tall

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 12 (4 ha)

Beskrivning: Cirka 70-årig tallskog

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 13 (22 ha)

Beskrivning: Ungskog av tall med starkt uppslag av björksly.

Mål: Blandskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 14 (5 ha)

Beskrivning: Talldominerad, cirka 40-årig tät blandskog.

Mål: Blandskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 15 (5 ha)

Beskrivning: Dikat skvattrammosse med 100-årig tallskog. Ursprunglig vegetation efter dikningen ersatt av barrskogväxter (frisk ristyp).

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 16 (10 ha)

Beskrivning: Kalhygge med fröträd.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 17 (2 ha)

Beskrivning: Delvis sumpig tallskog med inslag av gran. Fältskiktet består av ris och ormbunkar.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 18 (5 ha)

Beskrivning: Grandominerad, blockrik, delvis ganska brant nordsluttning mot Långsjön. I områdets södra del finns en skuggig lodbrant av betydelse för uttorkningskänsliga mossor. Floran är även i övrigt intressant med inslag av knärot, sårläka och skogsknipprot. I området finns gott om torrakor och vindfällen.

I stormluckor märks upplag av självföryngrad gran. Även andra naturskogskvaliteteer förekommer.

Mål: Överårig barrblandskog med inslag av löv.

Åtgärd: Ingen

Skötselområde 19 (4 ha)

Beskrivning: Ung barrblandskog med stort inslag av björk. Närmast Kattskär i öster finns bergimpediment omgivna av äldre skog.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Området närmast Kattskär lämnas orört, i övrigt skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 20 (11 ha)

Beskrivning: Kalhygge

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 20-1 (3 ha)

Beskrivning: Äldre tallskog med inslag av olikåldrigt uppväxande gran.

Mål: Överårig barrblandskog

Åtgärd: Ingen

Skötselområde 21 (12 ha)

Beskrivning: Hygge med frötallar och sparade björkstånd. Inom området finns ett flertal bergimpediment.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 22 (22 ha)

Beskrivning: Den västra delen består av kalhygge, längre österut ersätter hållmarker med gamla tallar. Marken är bevuxen med ljung och renlavar. Lavfloran är mycket artrik.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 23 (8 ha)

Beskrivning: Hygge med fröträäd.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 24 (12 ha)

Beskrivning: Moränsluttning med cirka 110-årig tallskog. Närmast vägen i söder rik flora av torrängstyp. Området har känslig landskapsbild.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1. Fröträäd ställs tätt. Marken närmast vägen bör inte användas för upplag av timmer.

Skötselområde 25 (3 ha)

Beskrivning: Blandskog, nyligen gallrad, med starkt inslag av björk och asp. Känslig landskapsbild.

Mål: Blandskog

Åtgärd: Ett antal äldre lövträd och hassel sparas vid eventuell slutavverkning. I övrigt sparas en trädskärm närmast vägen. I övrigt skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 26 (9 ha)

Beskrivning: Heterogent skogsområde med bergknallar, örtrika surdrog, barrskogspartier, ungskog och lövresten. Närvaro av kalk i berggrunden i förening med tidigare skogsbete har skapat betingelser för intressanta vegetationstyper med en delvis ovanlig flora. Längst i öster mot järnvägen uppträder öppna, betade kalkhällmarker med artrik torrängsflora.

Mål: Betad hagmark

Åtgärd: Rik trädslagsblandning eftersträvas. Partier med föryngrad skog sköts på normalt sätt men med naturvårdshänsyn enligt punkt 1.2.1. All lövskog i fuktiga sänkor bör sparas. Extensivt hagmarksbete i anslutning till gräsmarkerna mot Nora önskvärt. I vissa delar bör röjning av slån och lövsly utföras för att skapa bättre betesmark.

Skötselområde 26-1 (2 ha)

Beskrivning: Alkänn bevattnat av källor, vilka springer fram i omgivande sluttningar. Nedströms källorna uppträder vattengenomsilade marker med mycket rik flora. I området finns ett flertal orkideér, granbräken, kärrbräken, ovanliga starrarter samt ett artrikt buskskikt av olvon, try och svarta vinbär.

Mål: Alkänn med intakta sluttningar.

Åtgärd: Området lämnas utan åtgärd. Området bör inte användas för transporter, som plats för skogsavfall eller dylikt. Inga ingrepp som ändrar områdets vattenförsörjning bör göras. Området undantas från bete.

Skötselområde 27 (3 ha)

Beskrivning: Talldominerad hagmarksskog med risrika växtsamhällen omväxlande med mer ört- och gräsrika partier. Slån- och rosbuskar bildar täta snår mot söder. Artrik hagmarksflora.

Mål: Tallskog

Åtgärd: Skogen överhålls till år 2000. Föryngring under skärm.

Skötselområde 28 (3 ha)

Beskrivning: Hygge med frötallar.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 29 (3 ha)

Beskrivning: Cirka 80-årig risrik barrblandskog.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 30 (10 ha)

Beskrivning: Cirka 30-årig ungskog av gran.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 31 (3,7 ha)

Beskrivning: Sumpskog bevuxen med 25-åriga granar och insprängda tallar.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1. Fördjupning av det från norr ledande diket är inte lämpligt ur naturvårdssynpunkt.

Skötselområde 32 (10 ha)

Beskrivning: Området är bevuxet med 70-årig blandbarrskog.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 33 (11 ha)

Beskrivning: 30-årig ungskog av gran.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 34 (16 ha)

Beskrivning: Kalhygge

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 35 (4 ha)

Beskrivning: Kalhygge

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 36 (6 ha)

Beskrivning: 80-årig blandskog med bergimpediment.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 36-1 (2 ha)

Beskrivning: Vattengenomsilad barrskogssluttning mot ett dike i väster, där en flora av skuggföredragande växter finns. Här märks bl a ett mäktigt bestånd av strutbräken. I de fuktiga partierna dominerar björk och högrörter.

Mål: Lövsumpskog

Åtgärd: Dräneringsverksamhet inte lämplig. Körskador undviks i fuktig terräng. Björkbeståndet överhålls tills skogen i avdelning 31 nått en höjd av 15 meter, därefter försiktig gallring av björkbeståndet.

Skötselområde 37 (2 ha)

Beskrivning: Kalhygge

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 38 (4 ha)

Beskrivning: Kalhygge med frötallar.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 39 (3 ha)

Beskrivning: Kalhygge

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 40 (12 ha)

Beskrivning: 30-årig granungskog med inslag av tall.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 41 (5 ha)

Beskrivning: 70-årig, risrik blandbarrskog.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 42 (6 ha)

Beskrivning: Dikad, tämligen översluten, cirka 90-årig sumpgranskog med artfattig risgräsvegetation. I östra kanten längs berget ett större bestånd av skogsfräken.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Om möjligt överhållning av skogsbeståndet till år 2000. Därefter skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 43 (8 ha)

Beskrivning: Cirka 20-årig ungskog av gran. I området finns rester av känslig, genom den täta beskuggningen delvis utarmad, flora. I sydvästra hörnet en ormgran.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Tidig röjning, därefter täta gallringar för att så tidigt som möjligt släppa ned ljus till marken i syfte att skapa goda betingelser för floran. Spara ormgranen.

Skötselområde 44 (28 ha)

Beskrivning: Området utgörs av ett stort skogsområde med stora floristiska och faunistiska värden och en vacker landskapsbild. Området sträcker sig in i Stockholms län (skog 139, skötselområde 1). Terrängen är delvis bruten. Många olika vegetationstyper finns representerade såsom hållmarker, örtrika granskogar, frodiga dalgångar, mindre våtmarker. Sällsynt och för trakten unik flora finns i området. Området, inklusive AB län, innefattar de värdefullaste murgrönelokalerna i Tullgarnområdet.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1. Särskild hänsyn skall tas till områdets botaniska kvalitéer. Murgrönan är markkrypande i området och beroende av den hämning av fältskiktets utveckling som beror på tallens rotkonkurrens. Även rödsysslan i område C missgynnas i en starkt sluten fältskiktsvegetation. Vid för stark beskuggning upphör den att blomma.

Härav framgår att den glesa tallskogen bör behållas, samtidigt som röjningar av uppväxande gran och lövsly kan bli nödvändiga. Buskskiktets utveckling bör därför regelbundet kontrolleras.

Områdena A, B och C på skötselplanekartan skall markeras i terrängen och inom dessa skall särskild hänsyn tas till murgrönan. Innan åtgärder vidtas skall samråd ske med länsstyrelsen.

Skötselområde 45 (14 ha)

Beskrivning: Cirka 70-årig tallskog med inslag av gran-
I området finns ett flertal små kärr och
surdrog.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt
riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 46 (2 ha)

Beskrivning: Cirka 40-årig blandskog med två kärr-
partier. Den ena ligger i nordöst och är
ett litet starrkärr med en central vatten-
spegel, det andra ligger i väster och har
karaktär av örtsumpskog med gran på sock-
lar tillsammans med klibbal.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogen i och i anslutning till kärren
sparas. I övriga delar skogsbruk med
naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i
punkt 1.2.1.

Skötselområde 47 (11 ha)

Beskrivning: Heterogent område med dominerande ungskog,
främst av tall, i fuktiga delar också av
gran. Centralt i området leder ett kärr-
drag med ytligt rinnande grundvatten och
en örtrik flora. Närmast Lilltorps gårde i
sydväst finns ett bestånd med björk och
klibbal.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt
riktlinjerna i punkt 1.2.1. Al och björk
gynnas i fuktiga delar.

Skötselområde 48 (6 ha)

Beskrivning: Cirka 25-årig ungskog av tall och gran om-
given av hållmarksimpediment.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt
riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 49 (7 ha)

Beskrivning: Ungskog av tall och gran.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 50 (9 ha)

Beskrivning: Cirka 90-årig tallskog med insprängd gran och ört-ris-rik vegetation. Känslig landskapsbild i söder. Husbehovstäkt.

Mål: Barrskog, husbehovstäkt

Åtgärd: Tät skärm ställs närmast vägen vid slutavverkning. Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 51 (6 ha)

Beskrivning: Ungskog av tall och gran. i området ingår ett flertal småkärr.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogen i och i omedelbar anslutning till kärren lämnas utan åtgärd. I övrigt skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 52 (7 ha)

Beskrivning: Cirka 40-årig tallskog med gran och lövträd intill ett kärndrag med rörligt grundvatten. I området finns de sällsynta växterna nästrot och ormtunga.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Kärndraget och skogen närmast detta lämnas utan åtgärd. infällning, risdeponering eller virkestransporter bör ej ske i fuktiga terrängavsnitt. I övrigt skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 53 (4 ha)

Beskrivning: Strandängar

Mål: Betade strandängar

Åtgärd: Bete enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

Skötselområde 53-1 (22 ha)

Delar av Norasjön (se skog 141, skötselområde 21).

Skötselområde 54 (180 ha)

Beskrivning: Skötselområdet utgör all åkermark.

Mål: Åkermark alternativt kulturbete.

Åtgärd: Åkerbruk eller kulturbete enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

Skötselområde 55 (6 ha)

Beskrivning: Betesmarker vid Nora gård på nordsluttning med kalkpåverkade vegetationstyper. Urkalkhällar går i dagen. Området betas.

Mål: Betesmark

Åtgärd: Betesdrift enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

Skötselområde 56 (1 ha)

Beskrivning: Betesmark vid Kumla gård. Ängsbacke med kalkrik morän och typisk artrik torrbacksflora. Området betas.

Mål: Betesmark

Åtgärd: Betesdrift enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

Skötselområde 57 (3 ha)

Beskrivning: Betesmark söder om Tunaberg. Gles björkhage med kärnor av urberg samt vidsträckta snår av slån och rosor. Sydsluttningen har rik torrbacksflora. Området betas.

Mål: Betad hage

Åtgärd: Betesdrift enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

Skötselområde 58 (2 ha)

Beskrivning: Betesmark

Mål: Betesmark

Åtgärd: Betesdrift enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

Skötselområde 59 (6 ha)

Beskrivning: Gårdstomter vid Kumla (59-1), vid Nora (59-2), vid Lilltorp (59-3).

Mål: Hävdad gårdstomt

Åtgärd: Tomtskötsel

SKOG 141

Skötselområde 1 (3 ha)

Beskrivning: 80-årig glest tallbestånd med underväxt av gran.

Mål: Tallskog

Åtgärd: Beståndet överhålls till år 2000. Tät skärm ställs mot öppen terräng vid slutavverkning. I övrigt skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 2 (4 ha)

Beskrivning: Torr tallskog av gräs-ristyp, delvis betad.

Mål: Tallskog i södra delen, betesmark i det norra partiet.

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1. Skogsbruket bör i den norra delen skötas med hänsyn till möjlig betesdrift.

Skötselområde 3 (11 ha)

Beskrivning: Ungskog av främst gran. I området finns en del kärrmarker.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1. Skogen i och invid kärrmarkerna överhålls.

Skötselområde 3-1 (1 ha)

Beskrivning: Alkärr med utpräglade sockelstrukturer. Socklarna är bevuxna med ormbunkar.

Mål: Alkärr

Åtgärd: Alskogen lämnas utan åtgärd.

Skötselområde 4 (30 ha)

Beskrivning: Ungskog av tall och gran med insprängda kärrmarker bevuxna med lövträd.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1. Lövskog på fuktig mark sparas och sköts.

Skötselområde 4-1 (2 ha)

Beskrivning: Blandskog med stort inslag av ek.

Mål: Lövskog

Åtgärd: Rövning och gallring så att ek och andra lövträd gynnas. Brynen mot åkern bevaras intakt.

Skötselområde 4-2 (2 ha)

Beskrivning: Ungskog av tall med luckor. I området finns också planterad ek. ursprungligen gammal hagmark med rester av torrängsflora bl a den sällsynta långbladiga rasen av spåtistel samt täta snår av slån och vildrosor. Terrängen är bitvis ganska blockrik.

Mål: Barrblandskog med insprängda ekar.

Åtgärd: Røjning och gallring med gynnande av tall. Ung ek bör sparas och tillåtas utvecklas till vuxna träd inom några begränsade partier.

Skötselområde 5 (8 ha)

Beskrivning: Gräsdominerad f d hagmark av växlande fuktighetsgrad. Mot skogen i söder finns en del lövsly samt bestånd av klibbal. Mot europaväg 4 i nordväst ligger en dunge med låga, vackra tallar. Känslig landskapsbild.

Mål: Barrblandskog med stort inslag av löv mot öppen terräng alternativt öppen betesmark.

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1, alternativt återupptaget bete. Viss røjning av sly bör då företas i den södra delen.

Skötselområde 5-1 (1 ha)

Beskrivning: I åkermarken utskjutande skogsmarksudde bevuxen med ett glest bestånd av grov vresvuxen tall.

Mål: Bibehålla beståndsbilden.

Åtgärd: Återkommande røjningar för att hålla efter eventuell inträngande sly. Enstaka buskar och buskgrupper skall släppas upp. Trädbeståndet lämnas utan åtgärd.

Skötselområde 6 (6 ha)

Beskrivning: Ungskog av tall med inslag av gran.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 7 (9 ha)

Beskrivning: Ungskog av tall. I den östra delen en tallmosse med skvattram samt ett avslutande övergångsrikkärr med brunmossor och ovanliga starrarter.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1. Kärrområdet och mossen bör inte dikas, användas eller täckas med avverkningsavfall. Tallarna på mossen lämnas utan åtgärd.

Skötselområde 8 (13 ha)

Beskrivning: Cirka 70-årig tallskog med inslag av gran. Närmast vägen finns botaniskt intressanta marker med lågorter samt fuktmarksarter i anslutning till en mindre bäck. Vegetationen är kalkpåverkad.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogspartiet närmast vägen överhålls om möjligt till år 2000. Ytterligare dränering i området är inte önskvärd. I övrigt skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 9 (9 ha)

Beskrivning: Cirka 15-årig ungskog av tall.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 10 (8 ha)

Beskrivning: Cirka 20-årig ungskog av tall med inslag av bergimpediment.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 11 (4 ha)

Beskrivning: Cirka 40-årig blandskog av tall och björk.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 12 (7 ha)

Beskrivning: Cirka 80-årig tallskog med inslag av gran.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 12-1 (1 ha)

Beskrivning: Dikad tallmosse med skvattram, odon och blåbär. Tallarna är tämligen grova. I området förekommer även en del björk samt en fläckvis rik granunderväxt.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1. Frötallar lämnas.

Skötselområde 13 (8 ha)

Beskrivning: Cirka 40-årig, delvis tät talldominerad blandskog. Intill vägen finns ett öppet starr-Molinia-kärr, som norrut övergår i sumpskog.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 14 (5 ha)

Beskrivning: 15-årig ungskog av gran och tall på genomslad mark med inslag av al och björk. I fuktiga partier är vegetationen rik på örter.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1. Skogs-transporter undviks i fuktiga avsnitt.

Skötselområde 15 (10 ha)

Beskrivning: 100-årig barrblandskog med inslag av enstaka lövträd. Längs sluttningen bryter ett flertal källor fram, i vars omgivning finns bestånd av ask och en örtrik flora med inslag av nästrot och särläka. Ett par mindre bäckraviner med frodig vegetation finns i väster.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1. Området avverkas i två etapper. Stormfasta kappor av gran och lövträd sparas intill bäckraviner.

Skötselområde 16 (4 ha)

Beskrivning: Cirka 20-årig granungskog. I området finns en mindre dalgång med en utbildad bäck.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 17 (9 ha)

Beskrivning: Området består av ett mindre antal bergimpediment med tallar omgivna av moränmarker beväxade med en 100-årig blandskog av frisk ristyp. I söder finns ett ståtligt flyttblock.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogen avverkas arealmässigt i två etapper. Brynen mot åkrarna lämnas utan åtgärd. Tät skärm i områdets norra kantzon. I övrigt skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 18 (9 ha)

Beskrivning: 100-årig gles tallskog med inslag av gran, ek och hassel. Lärkfalk häckar i området.

Mål: Barrskog

Åtgärd: En stormfast trädgrupp sparas kring lärkfalkens boträd. Området i övrigt avverkas i två omgångar. Det lövdominerade partiet i nordost överhålls tills vidare liksom en trädkappa mot europavägen. Här frihuggs de grova lövträdens kronor. I övrigt skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 19 (2 ha)

Beskrivning: 35-årig tallskog med ek i brynen mot åkern.

Mål: Barrskog med bevarat lövskogsbyn.

Åtgärd: Zonen närmast åkern bevaras intakt, i övrigt skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1. Faunavårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.3.

Skötselområde 20 (20 ha)

Beskrivning: 20-årigt tallbestånd med inslag av gran och inplanterad ek.

Mål: Barrskog, ekskog.

Åtgärd: Ekskogsskötsel inom ekplanteringen, och de täta delarna av ekskogen. En bård av cirka 50 meters bredd närmast Norasjön lämnas utan åtgärd. I övrigt skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 20-1 (2 ha)

Beskrivning: Överslutet bestånd av tall, gran, ek och övrigt löv.

Mål: Lövdominerat, överårigt bestånd.

Åtgärd: Frihuggning av i första hand ekkronorna. Därefter gynnas tall och annat löv än ek. Tät buskbrynzon skall tillskapas. Faunavård enligt riktlinjerna i punkt 1.2.3.

Skötselområde 20-2 (4 ha)

Beskrivning: 100-årig gles tallskog med inslag av ek och gran. Buskskiktet av tall.

Mål: Överårig blandskog av ek och tall.

Åtgärd: Genomhuggning med gynnande av ek. Buskskiktet uppbyggs av hassel.

Skötselområde 20-6 (3 ha)

Beskrivning: Cirka 100-årig tallskog med inslag av gran och ett risdominerat fältskikt.

Mål: Överårigt barrblandbestånd

Åtgärd: Ingen

Skötselområde 21 (6,6 ha)

Beskrivning: Strandängar

Mål: Strandängar

Åtgärd: Bete enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

Skötselområde 21-1 (24 ha)

Beskrivning: Norasjön är en eutrof sjö omgiven av strandängar och bladvassbälten. Strandängarna uppvisar en intressant zonering och innehåller arter bundna till den speciella vegetationstypen - arter som genom minskat strandängsbete genom åren blivit allt sällsyntare (t ex kärrviol).

I områdets södra del finns en ekhage med en central bergklack. flera av ekarna är grova och utgör naturliga boplatser för hålbbyggande fågelarter. Hagen har under våren en vegetation av sippor, svalört, vårlök, sloknunneört och desmeknopp, men ersätts efter hand av högrörtsvegetation.

Mål: Ekhagsmark och betad strandäng.

Åtgärd: Hela området bör skötas som betesmark. Ingen avverkning av ek eller andra lövträd bör ske annat än på betesdriftens villkor. Strandängarna kring Norasjön bör betas.

Skötselområde 23 (11 ha)

Beskrivning: Cirka 30-årig blandbarrskog, som längst i norr övergår i ung lövskog med ek, rödek (inplanterad) och asp. Lövbeståndet har som beredskapsarbete undergått gallringar. Från söder leder en djup bäckfåra med branta sidor.

Mål: Barrskog och lövblandskog i norra delen.

Åtgärd: I den norra delen lövskogsskötsel, i övrigt skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1. Bäckfåran lämnas utan åtgärd och markskador i dess närhet undviks helt.

Skötselområde 23-1 (1 ha)

Beskrivning: Bäckravin med rik, skuggföredragande flora med inslag av strutbräken. Området är ynglingsplats för vildsvin.

Mål: Intakt bäckravin.

Åtgärd: En kapp av skog lämnas ca 20 meter på var sida om bäckfåran.

Skötselområde 24 (7 ha)

Beskrivning: Cirka 20-årig blandbarrskog med talrika bergimpediment.

Mål: Barrskog

Atgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 25 (9 ha)

Beskrivning: Cirka 30-årig ungskog av tall.

Mål: Barrskog

Atgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 26 (14 ha)

Beskrivning: Cirka 30-årig ungskog av tall med bergimpediment. Längst i söder ligger ett öppet, av dikningar opåverkat fattigkärr med förekomst av brunag (*Rhynchospora fusca*).

Mål: Barrskog

Atgärd: Kärrmarken lämnas i opåverkat skick, i övrigt skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 27 (10 ha)

Beskrivning: Cirka 20-årig ungskog av tall med graninslag.

Mål: Barrskog

Atgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 28 (9 ha)

Beskrivning: Cirka 90-årig talldominerad barrblandskog. I höjdlägena finns partier av orörd hållmarkstallskog.

Mål: Barrskog

Atgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 29 (7 ha)

Beskrivning: Cirka 45-årig blandskog med mycket björk. Längst i söder står ett större tallbestånd.

Mål: Blandskog

Åtgärd: Björk och andra lövträd gynnas mer än normalt vid gallring, i övrigt skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 30 (16 ha)

Beskrivning: Cirka 20-årig ungskog av tall.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 31 (4 ha)

Beskrivning: Dikad tallmosse med kraftig granunderväxst. Dikningen har medfört en förskjutning av vegetationsbilden från risrika mossesamhällen till barrskogsvegetation av frisk ristyp.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 32 (9 ha)

Beskrivning: Cirka 20-årig ungskog av tall.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Innan skogsbruksåtgärder utförs inom skötselområdena 33-38, 39-43, 44:1 och 46 i skog 141 på Furholmen skall anmälan om samråd göras till länsstyrelsen.

Skötselområde 33 (5,3 ha)

Beskrivning: Ca 50-årig tallskog med inslag av gran. Ljung och lingon dominerar i fältskiktet. I södra delen ligger en äldre grustäkt. I gropan finns en provisorisk pistolskyttebana. Tydligt markerade strandlinjer i sluttningen mot NO.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1. Om pistolskyttebanan skall vara kvar när det nuvarande tillståndet går ut bör säkerhetsanordningarna ses över. Bl a bör skyltningen kring banan förbättras.

Skötselområde 34 (6,4 ha)

Beskrivning: Ca 20-årig ungskog av tall.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 35 (4,6 ha)

Beskrivning: Klibbalkärr med insprängd gran och björk. Kärrret visar tydlig sockelstruktur. Området översilas av frambrytande källflöden. Vattnet är kalkrikt vilket ger upphov till en rik, delvis kalkgynnad flora. Vegetationen är påfallande yppig och består av många arter ormbunskväxter, sju orkidéer och ett stort antal arter gynnade av översilande grundvatten, hög luftfuktighet och beskuggning. Området är tidigare avsatt som domänreservat. Vegetationstypen är unik för länet.

Mål: Alkärr med bibehållen vegetationsbild.

Åtgärd: Skogen bör gallras kontinuerligt men med stor försiktighet. Gallring och bortforsling av virke bör ske vintertid och då endast på hårt tillfrusen mark. På icke bärande mark får inga transportfordon användas. Inga ingrepp som ändrar vatten- och strömningsförhållandena får företas.

Skötselområde 36 (10,4 ha)

Beskrivning: Mossrisrik tallskog, med underväxt av gran. Alder ca 75 år. Inom området finns ett flertal bestånd av ryl (*Chimaphila umbellata*). Inom området pågår forskning på denna art. Området är strövvänligt. Det till området anslutande impedimentet är ett frekventerat utsiktsberg - fornborg - från vilket man har vidsträckt utsikt både över stora delar av Tullgarnområdet och skärgården.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1. Beståndet med ryl särbehandlas. Skötseln av fornborgen skall ske enligt särskild plan som skall upprättas av de fornminnesvårdande myndigheterna, bilaga 3.

Skötselområde 37 (3,6 ha)

Beskrivning: Ca 100-årig tallskog med underväxt av gran.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 38 (7 ha)

Beskrivning: Akermark. I V delen sandig gräsmark som ej längre hävdas. Vegetationen är präglad av det sandiga underlaget.

Mål: Akerbruk. Gräsmark

Åtgärd: Gräsmarken hålls öppen genom bete eller återkommande röjningar.

Skötselområde 38-1

Beskrivning: Öppen havsstrandäng med tydligt zonerad vegetation.

Mål: Öppen strandäng

Åtgärd: Om möjligt bete enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2 eller öppethållande på annat sätt.

Skötselområde 38-2

Beskrivning: Tomtmark vid Furholmsnäs.

Mål: Tomtmark

Åtgärd: Fortsatt skötsel som tomt.

Skötselområde 39 (5 ha)

Beskrivning: Ca 20-årig ungskog av tall.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 40 (11 ha)

Beskrivning: 45-årigt granbestånd med inslag av tall och björk.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 41 (11,6 ha)

Beskrivning: Berggrunden i området består av urkalksten, som här bildar en av de större kalkformationerna i östra delen av länet. Kalksten går på flera ställen i dagen som stora rundhällsformade klippor som vetter mot Tullgarnsviken. Impedimentytorna är betydligt större än vad som framgår av kartan. Floran i området är kalkpåverkad med flera sällsynta arter. Delar av området upptas av 15-årig tallskog med inslag av björk. Området väster om vägen från Furholmens gård till stranden är inhägnad och har betats. I östliga delen inslag av äldre gran.

Mål: Orörda kalkbergsområden. Skogsmark som är betad eller alternativt orörd.

Atgärd: Stängsling, om möjligt bete enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

Skötselområde 42 (2,1 ha)

Beskrivning: Skogsområde med inslag av bergimpediment i form av kalkhällmarker. Området är bevuxet med 50-årig barrblandskog. I östra delen mot Gärdesudden finns en mindre strandäng.

Mål: Barrskog

Atgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 42-1 (1 ha) Gärdesudden

Beskrivning: Udde med kalkhällmark. Tallskog av hagmarkskaraktär och torräng. Området betas.

Mål: Orörda hällmarker - beteshage.

Atgärd: Fortsatt bete enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

Skötselområde 43 (8 ha)

Beskrivning: Ca 10-årig ungskog av tall och gran. I området ingår flera bergimpediment av gnejs.

Mål: Barrskog

Atgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 43-1 (1 ha)

Beskrivning: Strand- och vattenområde vid Marösund. I området finns en "vildvuxen" småbåtshamn med bryggor, bojar och båtuppläggningsplatser m m.

Mål: Småbåtshamn

Atgärd: Reglering av båthamnsverksamheten.

Skötselområde 44-1 (1 ha)

Beskrivning: Sluttning mellan bergimpediment och Marö-viken (Marösund). Sluttningen är bevuxen med ca 50-årig björkskog med inslag av unggran. Del av området ingår i domänreservat.

Mål: Björkskog

Åtgärd: Björskogen norr om stigen hålls fri från inväxande gran. Båthamnens spridning in i domänreservatet stävjas.

Skötselområde 46 (3,6 ha)

Beskrivning: Ca 15-årig ungskog av gran med stort inslag av björksly.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 48 B

Beskrivning: 15-årig ungskog av tall och gran med stort inslag av björk. Genom området löper ett surdrag.

Mål: Barrskog

Åtgärd: Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt riktlinjerna i punkt 1.2.1.

Skötselområde 50 (0,7 ha) Ön Skorvan

Beskrivning: Ön Skorvan är helt uppbyggd av urkalksten. Vegetationen består av gles tallskog. Ungefär hälften av ön ligger inom kronoparken. Denna del är avsatt som domänreservat.

Mål: Orörd kalkö, där vegetationen lämnas för fri utveckling.

Åtgärd: Ingen

Skötselområde 51 (120 ha)

Beskrivning: Akermark alternativt kulturbete.

Mål: Akermark alternativt kulturbete.

Åtgärd: Akerbruk alternativt betesdrift enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

Skötselområde 54 (10 ha)

Beskrivning: Betesmarker norr om Libbetomta. Artrik vegetation, särskilt i brynen mot Holmens-torp.

Mål: Betesmark

Åtgärd: Betesdrift enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

Skötselområde 55 (3 ha)

Beskrivning: Nära Hallsta gård ligger en mycket välutvecklad torrbacke med en flora rik på kontinentala arter ur det sk ängshavresamhället. Floran är bäst utbildad på den branta sluttningen åt söder, där artsammansättningen delvis betingas av kalkstenar i moränen.

Mål: Betad torräng

Åtgärd: Partiella röjningar av täta slån- och rosnår. Betesdrift enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

Skötselområde 56 (6 ha)

Beskrivning: Sydvända, betade gräsmarker med inslag av kalkrik morän. Klippig terräng längst i norr. Rik flora av våranueller.

Mål: Betad hagmark

Åtgärd: Betesdrift enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

Skötselområde 57 (1 ha)

Beskrivning: Backe med vildapel och oxelträd kring en äldre husgrund.

Mål: Bevarad kulturmiljö

Åtgärd: Ingen

Skötselområde 58 (2 ha)

Beskrivning: Gårdsmiljö kring Hallsta.

Mål: Tomtplats

Åtgärd: Tomtplatsskötsel

Skötselområde 59 (2 ha)

Beskrivning: Öppna, igenväxande betesmarker kring torpet Södertrössla.

Mål: Betesmark

Åtgärd: Om möjligt betesdrift enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

Skötselområde 60 (3 ha)

Beskrivning: Strandäng som delvis vuxit igen med bladvass. Mellan strandängen och den angränsande åkern finns en bård av strandalskog. Flora av rikkärskaraktär i norra delen.

Mål: Betad strandäng samt alskog.

Åtgärd: Om möjligt återupptagande av betesdriften, enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

Skötselområde 61 (16,5 ha)

Beskrivning: Akermark vid Furholmen, som ingår i växelbruk med huvudsakligen inriktning på foderproduktion. Markerna är välskötta. Diken och stängsel underhållna.

Mål: Aker alternativt bete

Atgärd: Fortsatt jordbruksdrift enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

Skötselområde 62 (2,3 ha)

Beskrivning: Beteshage norr om Furholmens gård. Området är hägnat och välansat.

Mål: Beteshage

Atgärd: Fortsatt betesdrift enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

Skötselområde 63 (1,0 ha)

Beskrivning: Gårdstomt och tomtområde vid Furholmen. Tre bostadshus.

Mål: Tomtmark

Atgärd: Ingen

Skötselområde 64 (0,7 ha)

Beskrivning: Beteshage med gamla björkar. Hagen är välansad.

Mål: Betad björkhage

Atgärd: Fortsatt bete enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

Skötselområde 65 (20,3 ha) Pilskogsbergen

Beskrivning: Vidsträckt bergsområde av urgranit med inslag av pegmatit och diabas. Bergen som mot Tullgarnsviken begränsas av en markant förkastningslinje, höjer sig drygt 50 m över vattnet. Bergen är bevuxna med gles hållmarkstallskog. Känd lokal för bl a nattskärre. Inom bergsområdet finns flera platser med vidsträckt utsikt över Tullgarnområdet.

Mål: Orört bergsområde. Skogen lämnas för fri utveckling.

Atgärd: Ingen

Skötselområde 66

Beskrivning: Tomtplats vid St Fjärdsvall

Mål: Tomtplats

Åtgärd: Ingen

Skötselområde 67 (5 ha)

Beskrivning: F d hagmark med inväxande asp, björk och slån. Centralt i området löper en bergsrygg. I området ingår en mindre badplats som sköts av kommunen.

Mål: Hagmark, badplats

Åtgärd: Underhåll av badplatsen. Bete eller alternativt öppethållande på annat sätt av området i övrigt.

Skötselområde 68 (1,30 ha)

Beskrivning: Tomtplats vid torpet L:a Fjärdsvall

Mål: Tomtmark

Åtgärd: Ingen

Skötselområde 69 Strandäng

Beskrivning: I anslutning till skötselområdena 68 och 70 ligger ut mot Västerviken en 20-200 m bred strandäng som mot sydväst övergår i alkärr.

Mål: Öppen strandäng

Åtgärd: Bete i samband med område 71.

Skötselområde 70 (4 ha)

Beskrivning: Hävdad åkermark

Mål: Åkermark

Åtgärd: Fortsatt åkerbruk enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

Skötselområde 71 (5,5 ha)

Beskrivning: Betad ädellövskog med ek som dominerande trädslag. Träden har i många fall grova dimensioner.

Mål: Betad ekhage

Åtgärd: Buskskiktet röjs i de tätare partierna så att en viss luckighet uppstår. Fortsatt bete enligt riktlinjerna i punkt 1.2.2.

2 ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

2.1 Övergripande mål

Inom naturvårdsområdet skall producerande jordbruk och skogsbruk bedrivas. Genom särskilda naturvårdshänsyn och åtgärder i samband med dessa verksamheter skall naturvård och kulturvård beredas möjligheter till åtgärder och forskning. Några stora anläggningar för friluftslivet skall inte iordningställas utöver mindre parkeringsplatser, stigar, rastplatser, sanitära anordningar och liknande.

2.2 Riktlinjer och åtgärder

2.2.1 Tillgänglighet

Naturvårdsområdet nås med bil från gamla europaväg 4.

2.2.2 Friluftsanordningar

Vägar: Tillgängliga vägar för allmänheten framgår av kartan på sid 65.

Stigar: Markerade stigar framgår av kartan på sid 65.

Parkeringsplatser: Tillgängliga parkeringsplatser framgår av kartan på sid 65.

Sanitär anordningar: Soptunnor och TC enligt kartan på sid 65.

2.2.3 Renhållning

Naturvårdsförvaltaren svarar för renhållningen.

2.2.4 Information

Information om naturvårdsområdet skall finnas på skyltar. Dessa skall placeras enligt anvisningar på kartan sid 65. Skyltarna skall utarbetas av naturvårdsförvaltaren i samråd med länsstyrelsen.

En informationsfolder skall utarbetas och finns tillgänglig i anslutning till naturvårdsområdet. Länsstyrelsen ansvarar i samråd med naturvårdsförvaltaren för folderens utformning.

2.2.5 Utmärkning av naturvårdsområdets gräns

Naturvårdsområdet skall märkas ut av naturvårdsförvaltaren enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och enligt naturvårdsverkets anvisningar.

3 TILLSYN

Naturvårdsförvaltaren ansvarar för tillsynen av naturvårdsområdet. För tillsynen skall föras dagbok där iakttagelser och åtgärder noteras. Tillsynen skall samordnas med naturreservatet Tullgarn (AB län), naturreservatet Furholmen (D län) samt naturvårdsområdet Tullgarn (AB och D län).

4 DOKUMENTATION AV UTFÖRDA ÅTGÄRDER

Naturvårdsförvaltaren skall redovisa utförda naturvårdsåtgärder genom att ange:

- skötselområde
- utförd åtgärd
- år
- kostnader
- finansiering (vårdanslaget, AMS-medel), intäkter
- notering om åtgärdens effekt eller annat av intresse, t ex slitage eller andra störningar på grund av friluftslivet.

Dokumentationen skall utgöra underlag vid en eventuell revidering av skötselplanen.

5 FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

5.1 Finansieringsplan

Staten genom statens naturvårdsverk står för alla kostnader i samband med naturvårdsförvaltningen. I möjligaste mån skall beredskapsmedel utnyttjas.

5.2 Ekonomisk plan (undantas från fastställelse)

Bilagda (bilaga 2) ekonomiska plan är preliminär. Vissa åtgärder avser både naturvårdsområdet och det intilliggande naturreservatet. Åtgärder för betesdrift (stängsel etc) kommer att detaljplaneras och kostnadsberäknas i särskild ordning i samband med att åtgärderna skall utföras.

Kostnaderna för naturvårdsförvaltningen (tillsammans med naturreservatet) har uppskattats till cirka 170 000 kronor i engångsåtgärder de första året samt cirka 200 000 kronor i årligt underhåll (kostnaderna har inte delats upp på naturvårdsmedel och AMS-medel). Kostnaderna avser naturvårdsområdet och naturreservatet i AB + D län och är beräknade i 1983 års penningvärde.

FRILUFTSORDNINGAR

TECKENFÖRKLARINGAR

- Parkeringsplats
- Utsiktsplats
- Rastplats
- Torrklösett
- Söptunna
- Fornlämning
- Informationstavla
- Badplats

o o o o o Enskild väg
Biltrafik tillåten

== Markerad strövstig

NATURVÄRDSOMRÅDET
OCH
NATURRESERVATET
TULLGARN

SKÖTSELPLANEKARTA

STOCKHOLMS OCH SÖDERMANLANDS LÄN
SÖDERTÄLJE OCH NYKÖPINGS KOMMUNER

- Gräns för naturreservat resp naturvårdsområde
- Ingår inte i naturreservatet resp naturvårdsområde

